

COLLECTIEF

Dromen - Leren - Maken

DROMEN - LEREN - MAKEN

We dromen, leren en maken allemaal. Misschien niet in deze volgorde en soms onbewust, maar we doen het wel.

Deze krant is voor iedereen die een collectief wil starten op welke manier dan ook. Een kunstcollectief of een leesclub, dat maakt niet uit. Neem wat je kunt gebruiken en vul aan wat je zelf al weet of doet. Veel plezier met lezen, maken, dromen en leren.

In deze krant zijn twee schrijvers genoemd, omdat het expliciet om hun onderzoek gaat. De overige stukken zijn gezamenlijk tot stand gekomen.

WIE ZIJN WIJ?

Wij zijn een
Maakcollectief! Blz 2

KUNST ALS BRUG: VERBINDING IN HET COLLECTIEF

We bespraken met elkaar hoe we in woorden concreet kunnen maken hoe we ons gaan gedragen en welke vraag we als collectief willen onderzoeken. Blz 5 t/m 7

DROMEN-MAKEN- LEREN DOOR VERBINDING TE ZOEKEN

We stellen vast dat onze onderzoeken veel hebben opgeleverd voor onze hoofdvraag;
Hoe stimuleren wij sociale verbinding met de diverse vormen van kunsteducatie? En hoe krijgt dat vorm in ons collectief? Blz 12

SAMEN MAKEN IS OOK LÉREN SAMEN TE MAKEN.

Tijdens ons onderzoek werkten we gezamenlijk aan de "Crankie", een schildering op een grote rol papier. We stelden onszelf in elke bijeenkomst een vraag en tekenden onze gedachtes en gevoelens op het papier. Daarna bespraken we onze inzichten. Blz 15

WIJ ZIJN EEN MAAKCOLLECTIEF!

Wij zijn 5 vrouwen. Alle vijf deden we de vierjarige opleiding DBKV aan de Willem de Kooning Academie in Rotterdam. In de eerste twee jaar hebben we ons als makers ontwikkeld. We waren bang dat we in de volgende twee jaar nauwelijks nog aan maken zouden toekomen en daarom vormden we, na een ontspannen diner op de academie, op organische wijze een collectief. Dat eten zou een blijvende activiteit worden, maar dat wisten we toen nog niet.

In het derde jaar en de eerste fase van ons Collectief '22 zaten we als collectief vooral in het café. We ‘maakten’ bijna niets, maar de gesprekken verbonden en gaven ons moed als we het niet meer zagen zitten.

In de tweede fase tijdens het vierde jaar kwam de vraag op, ook weer in een café, kunnen we niet samen afstuderen? Op 23 oktober 2023 zijn we begonnen met ons onderzoek naar de mogelijkheden om af te studeren als collectief. Dat was in het begin best even aftasten want iedereen had zo haar eigen ideeën voor een onderzoek. We zochten naar een gemeenschappelijk thema waar deze vragen onder zouden passen, zodat er voor iedereen vanuit motivatie en gevoel gewerkt kon worden.

We gingen met en bij elkaar eten. En we hadden geen flauw idee waar het heen zou gaan. Niemand had dat en dat was achteraf gezien eigenlijk heel goed. Want dat maakte deze fase van het onderzoek vrij. We schreven brieven aan het collectief, deelden zwakke en sterke punten lachten en huilden en maakten. Eerst apart en later steeds meer samen. Dat zie je ook terug in deze krant.

Ons gezamenlijke doel is afstuderen door te proberen meer sociale verbinding te creëren door middel van diverse vormen van kunsteducatie. We waaieren hiervoor uit naar verschillende doelgroepen. Nemen kennis uit het collectief mee en brengen kennis uit de onderzoeken weer terug naar het collectief, als ware kruisbestuiving.

De derde fase na ons afstuderen is vrij en begint na de zomervakantie. Dat we samen verder gaan als collectief staat voor eenieder vast. De vorm is nog open. Er zijn al kruisbestuivingen aan het ontstaan en misschien initiëren we wel een participatief kunstproject vanuit de verbindingen die we de afgelopen periode hebben gemaakt. Waarschijnlijk tijdens een etentje.

Van linksboven tot rechts beneden: Joyce, Sonja, Mikal, Marian en Marieke

COLLECTIEVEN ZIJN VAN ALLE TIJDEN

Misschien heb je nog nooit over een collectief nagedacht, misschien ook wel. Het is altijd leuk, denken wij, om (weer) kort naar de achtergrond te kijken. Dat geeft ons ook de kans om jullie kennis te laten maken met onze inspiratiebronnen.

In het oude Egypte, Griekenland en Italië werkten ambachtslieden samen, deelden kennis en zo werden, schilderkunst, beeldhouwkunst en tal van andere kunstuitingen ontwikkeld. Dit zette door in de Renaissance met kunstenaars zoals Leonardo da Vinci, Michelangelo en Raphael die ook samenwerkten. In de 19e eeuw rebelleerden de collectieven vaak tegen de heersende normen, denk aan de impressionisten en Dada. In de 20ste eeuw ontstonden over de hele wereld collectieven en coöperaties. Een belangrijke invloed had de Bauhaus- school in Duitsland, waar Walter Gropius streefde naar een ontmoetingsplek van alle onderwijs in de beeldende kunst. (Honour & Fleming, 2009, p. 281)

Het vormen en werken in collectieven en participatieve kunstprojecten zet zich door in de 21ste eeuw. We noemen 3 voorbeelden die ons inspireren. Het eerste is het collectief Ruangrupa uit Indonesië. Zij waren curator voor de Documenta 15 in Kassel (Duitsland) en zetten zich af tegen de westerse denkwereld, door vooral veel collectieven makers uit Azië, Afrika en Latijns - Amerika uit te nodigen. Dit zorgde ook voor controverse door de wijze waarop sommige collectieven symbolen gebruikten die in Europa en met name in Duitsland als aanstootgevend worden gezien, zoals swastika. Wij bezochten Kassel met bijna het gehele collectief en kregen daardoor een beter beeld van wat een collectief nu eigenlijk doet en wat een geweldige energie er van een collectief uitgaat, zeker als je er zoveel bij elkaar ziet en voelt!

Een ander voorbeeld is het collectief CATPC (Cercle d' Art des Travailleurs de la Plantation Congolaise). In het Nederlandse Paviljoen op de Biënnale van Venetië 2024 presenteren zij 21 beelden gemaakt van cacao en palmvet. Met de opbrengst van de beelden kopen zij plantage grond op, waarin ze de biodiversiteit in de natuur weer terugbrengen (Pama, 2024). Dit collectief inspireert ons door de bijdrage die ze leveren aan het natuurbehoud door de inzet van kunst.

Dichterbij huis is er het initiatief van De Stichting Haags Verhaal. Dit initiatief van Astrid Feiter, om op verschillende locaties in Den Haag verhalen van bewoners rondom hun thuisgevoel te faciliteren, is niet zozeer een collectief, maar een voorbeeld van een participatief kunstproject. Hierdoor kunnen tijdelijke collectieven rondom een project ontstaan. Dit initiatief geeft ons collectief inspiratie voor eigen projecten.

DROMEN

*Maar de weelderige graslanden vertellen ons dat de mens voor heilig gras een onderdeel van het systeem is- een onmisbaar onderdeel'
(Wal Kimmerer, 2013, p. 208)*

Bij het begin van ons gezamenlijke avontuur lazen we "Een vlecht van heilig gras," een boek dat ons inspireerde en de basis vormde voor onze filosofische benadering. Dit boek bood ons niet alleen inzichten, maar gaf ons ook de taal om onze waarden en visies te articuleren. Vanuit deze inspiratie is de volgende tekst ontstaan, waarin we onze kijk op de wereld en de betekenis van ons collectief verwoorden.

In het weefsel van de samenleving, waar individuen hun levenslijnen met elkaar verstrengelen, ontspruit een constante stroom van ideeën, waarden en normen. Dit wezenlijke weefsel, het collectief genaamd, fungeert als een vruchtbare bodem waarin het zaad van menselijke interactie gedijt en tot bloei komt. Als zaadjes worden verspreid in de wind van menselijke ervaringen, ontkiemen ze buiten de grenzen van het collectief, in de uitgestrektheid van de maatschappij.

Maar net zoals een ecosysteem niet alleen voedingsstoffen ontvangt, maar ook uitwisselt, zo ook doet het collectief. Zaadjes van gedachten en perspectieven worden voortdurend uit de maatschappij naar het collectief gedragen, vooral in de vorm van interacties met experts en andere bronnen van kennis. Deze uitwisseling voedt en verrijkt het collectief, waardoor het steeds meer divers en veerkrachtiger wordt.

In de diepte van deze filosofische zaadjes ligt een krachtige waarheid verscholen: het allerkleinste draagt het allergrootste in zich. Deze eenvoudige, doch diepgaande notie herinnert ons eraan dat zelfs de kleinste daden, woorden of gedachten de potentie hebben om een immense impact te hebben op het collectief. Als zaadjes van verandering kunnen ze uitgroeien tot weelderige bomen van vooruitgang, hun wortels stevig verankerd in de bodem van de samenleving.

“In het weefsel van de samenleving, waar individuen hun levenslijnen met elkaar verstrengelen, ontspruit een constante stroom van ideeën, waarden en normen.”

KUNST ALS BRUG: VERBINDING IN HET COLLECTIEF

In deze complexe dans van geven en nemen, van ontkiemen en groeien, worden we herinnerd aan de diepe verbondenheid tussen het individu en het collectief. Elk individu, elk idee, elke interactie draagt bij aan de onderlinge verbindingen die we elke dag kunnen maken.

En die verbindingen zien we in onze ogen te weinig. Daar willen we een bijdrage aan leveren en onderzoeken, elk op haar eigen wijze, hoe we meer verbinding kunnen creëren in de samenleving. Beetje grote vraag kwamen we al snel achter.

Afbeelding: Collectief'22 bij Marian thuis

“In deze complexe dans van geven en nemen, van ontkiemen en groeien, worden we herinnerd aan de diepe verbondenheid tussen het individu en het collectief.”

We bespraken met elkaar hoe we in woorden concreet kunnen maken hoe we met elkaar om willen gaan en welke vraag we als collectief willen onderzoeken. Onze kernvraag werd: Hoe stimuleren wij sociale verbinding met de diverse vormen van kunsteducatie? En hoe krijgt dat vorm in ons collectief?

Geen woorden maar daden (Leve Feijenoord 1, uit herinnering Joyce)

Zowel voor ons eigen collectief als in samenwerking met anderen vinden wij in het kader van onze vraag de onderstaande woorden belangrijk. Om te concretiseren wat we met deze woorden bedoelen maakten we ze expliciet, zodat we ze kunnen invullen in gesprekken en ondersteunen met gedrag. Deze waarden vormen de fundamente van onze samenwerking en zijn de drijvende krachten achter onze creatieve en sociale ondernemingen.

KUNST ALS BRUG: VERBINDING IN HET COLLECTIEF

Gelijkwaardigheid: Wij erkennen de waarde van ieder individu in ons collectief en kennen elkaars kwaliteiten en valkuilen. We streven ernaar hiermee respectvol om te gaan ook buiten het collectief en dit gedrag van gelijkwaardigheid uit te dragen.

Wederkerigheid: We geloven in het principe van geven en ontvangen, waarbij we streven naar evenwichtige relaties gebaseerd op wederzijdse ondersteuning en respect. Door elkaar te helpen en te steunen, versterken we de banden binnen ons collectief en handelen we naar de principes van De vlecht van heilig gras.

Verbinding met jezelf: We moedigen zelfreflectie aan door te beginnen en te eindigen met een rondje: “hoe zit je erbij?” Zo stimuleren we contact met onszelf en zijn we in staat om contact te leggen met anderen.

Hoop: In deze tijden van uitdaging en onzekerheid blijven we geloven in de mogelijkheid van positieve verandering. Onze hoop drijft ons om te blijven streven naar een rechtvaardige en inclusieve wereld voor toekomstige generaties.

Delen: We erkennen dat overvloed gedeeld moet worden en dat samenwerking essentieel is voor ons collectieve welzijn. Door middelen, kennis en ervaringen te delen, creëren we een collectief dat gedijt op solidariteit.

Vertrouwen: Vertrouwen vormt de basis van al onze relaties. We streven naar transparantie, eerlijkheid en betrouwbaarheid in onze interacties. We bouwen aan een cultuur van vertrouwen waarin iedereen zich veilig voelt om zichzelf te zijn.

Veiligheid: We ondersteunen elkaar in het creëren van veiligheid. Dat doen we door het gebruik van de Talking stick methode (Voorberg, 2018) en de Critical respons methode van Liz Lerman (2020).

Dialoog: We erkennen de kracht van verhalen waarin een dialoog tot stand komt vanuit verschillende perspectieven. Zo leren we dat er niet één verhaal is (Derrida, 1998).

Een gemeenschappelijk verhaal: We delen een collectieve visie van een duurzame samenleving waarin sociale verbindingen centraal staan en we maken. Door dat samen te maken creëren we ook een gemeenschappelijk verhaal van ons collectief.

“Kies vooral je eigen woorden als je een collectief wil beginnen en geniet van het leerproces en de gesprekken erover”.

Oh ja en NIEMAND is de baas in het collectief

We hebben wel rollen in een collectief. Soms neemt iemand de leiding in de vorm van projectleider. Bijvoorbeeld bij het maken van de podcasts is Mikal de projectleider en volgt de rest haar ideeën, maar eenieder brengt ideeën in en kandidaten aan.

Onze rollen gedurende de periode van afstuderen waren;

Marieke is de onderzoeker en de vrouw met de brainwave. Toen we het even niet meer wisten, schreef zij op hoe we verder konden komen. Ze bewaakt de rode draad van het onderzoek.

Mikal is onze creatieve en positieve (ont)regelaar. Van haar kwam het idee om als collectief af te studeren. Zij is ook degene die naar aanleiding van het idee van een podcast meteen de spullen regelt zodat we ook echt aan de slag kunnen gaan.

Afbeelding: Collectief '22 in het textielmuseum Tilburg.

Sonja is onze volhouder. Van haar leren we vooral doorgaan en niet bij de pakken neerzitten als het even tegenzit. We leerden ook hoe leuk borduren eigenlijk is. Freestyle borduren natuurlijk.

Marian is onze kritische toetsers binnen het collectief. Zij bevraagt ons steeds opnieuw; om ervoor te zorgen dat we goed voorbereid zijn, dat we de essentie vasthouden en dat we alle benodigde stappen nemen. Zij is tevens de bewaker van de veiligheid in de groep door haar ervaring in en met gesprekken.

Joyce is onze verbinder. Zij heeft vanuit haar netwerk onze leden gul verbonden met allerlei experts in het vakgebied of groepen die zij kende waardoor we verder konden. Soms denken wij wel eens; wie kent zij niet...

WE KUNNEN HET OOK SAMEN DOEN!

WE KUNNEN HET OOK SAMEN DOEN!

Tips van collectief '22

Om een collectief te worden om samen kennis te maken!

Tip 3

Inventariseer elkaars kracht

en

Zwakke

Tip 1

Vind een groep in een gemeenschappelijke IETS

- aandacht
- verlangens
- onderzoek
-

Begin met samen iets doen (wij eten met elkaar) en bespreken "de vlecht van heilig gras" BOEK

iets samen, iets, hier komt ie.....

GEZELLIGS

Tip 4

Spreek af hoe je omgaat met besprekingen!

Wij gebruiken:

- een agenda
- talking stick methode bij moeilijke onderwerpen.
- werk bespreking Critical Response Process van Liz Shermau

Tip 2

Besteed VEEL tijd aan het gesprek over het doel.

20 keer je elkaar kennen en **RESPECTEREN**

MAAK MANIFEST

Tip 5

NIEMAND is de baas.

Wij zien wel rollen in een collectief die kunnen wisselen.

- medeuren / maken
- Contacten leggen
- onderzoeken
- vastleggen
- voorzitter

Tips van collectief '22

Tip 6

Alleen en samen

MAAK

Wij maken samen:

- podcast.
- Borduren aan een Weed.
- maken een cranly.
- werken soms in één ruimte (veranick)

Tip 9

JEDEREEN DOET HAAR BEST EN IETS VAN TE MAKEN

Tip 7

PLAN DATA

- wij hebben planning
- ode voor gasten
- zien elkaar elke vrijdag

ELKAAR GEREGLD ZIEN

Tip 10

LACH

Tip 8

HOE ZIT JE ERBY?

Wij doen een rondje voordat we beginnen te maken of te praten en aan het einde, ver afsluiting.

Tip 11

VOEL

VERBONDENHEID IN KLEI

Een voorbeeld van een opdracht

Door Marian Saarloos

Doel: De studenten aanmoedigen om na te denken over de verschillende aspecten van verbinding en hoe dit kan worden uitgedrukt in driedimensionale vormen met behulp van klei als medium.

Begin met een discussie over het concept van verbinding. Bespreek verschillende vormen van verbinding, zoals menselijke relaties, verbinding met de natuur, sociale banden, emotionele verbindingen, etc. Moedig de studenten aan om na te denken over wat verbinding voor hen betekent en hoe het in hun leven voorkomt.

Geef de studenten de opdracht om een sculptuur te maken die het concept van verbinding uitbeeldt. Dit kan op verschillende manieren worden geïnterpreteerd, afhankelijk van de interesses en ervaringen van de studenten. Ze kunnen zich richten op menselijke relaties, natuurlijke verbindingen, abstracte concepten van verbondenheid, etc.

Laat de studenten experimenteren met klei en verschillende technieken om hun sculpturen vorm te geven. Moedig hen aan om creatief te zijn en verschillende texturen, vormen en structuren te verkennen (Hooson, 2012).

Biedt, terwijl de studenten werken aan hun sculpturen, ondersteuning en begeleiding door middel van individuele feedbacksessies en groepsdiscussies. Help hen hun ideeën verder te ontwikkelen en technische vaardigheden te verbeteren.

Organiseer, zodra de sculpturen zijn voltooid, een tentoonstelling waarin de studenten hun werk aan elkaar kunnen presenteren. Dit biedt een kans voor reflectie en discussie over de verschillende interpretaties van verbinding die zijn uitgedrukt in de sculpturen.

Alle kunstobjecten van alle testgroepen bij elkaar, april 2024

BEOORDELING

De studenten kunnen worden beoordeeld op basis van hun creativiteit, originaliteit, technische vaardigheden en hoe goed hun sculptuur het concept van verbinding uitbeeldt. Moedig hen aan om hun persoonlijke stem en visie in hun werk te laten zien.

Deze oefening biedt studenten de mogelijkheid om diep na te denken over het concept van verbinding terwijl ze hun artistieke vaardigheden ontwikkelen en experimenteren met klei als medium. Het stimuleert ook discussie en reflectie over het belang van verbondenheid in onze wereld.

EEN BEELD- EN LUISTERVERSLAG

Over het ontstaan van de conversatiestukken

Onder leiding van Mikal.

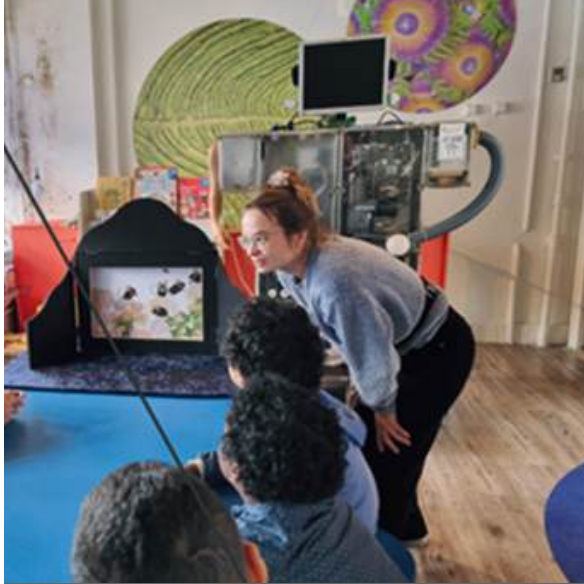
collectief22.podbean.com (Brejaart, 2024)

Podcast: Aan tafel met het collectief22

Een beeldende reactie uit het tweede gesprek met de expert Nonie van der Waal.

EEN BEELD- EN LUISTER- VERSLAG

Een beeldende reactie uit het eerste gesprek met de expert kinderen uit Den Haag en Rotterdam Zuid.

Een beeldende reactie uit het vierde gesprek met Laura Schalkwijk.

DROMEN-MAKEN

Door verbinding te onderzoeken

Vanuit onze collectieve hoofdvraag, “hoe stimuleren wij sociale verbinding in de diverse vormen van kunsteducatie? En hoe krijgt dat vorm in ons collectief?”, hebben we allemaal een deelvraag geformuleerd. We zijn tenslotte allen individuen binnen de groep. Er vindt constant uitwisseling plaats van de inzichten die we in de individuele onderzoeken krijgen met het collectief en zo nemen we ook inzichten die we krijgen door het dromen, maken en leren binnen het collectief weer mee in onze individuele onderzoeken. Dit onderdeel gaat over wat we gevonden hebben in dat uitwisselingsproces van dromen, maken, leren.

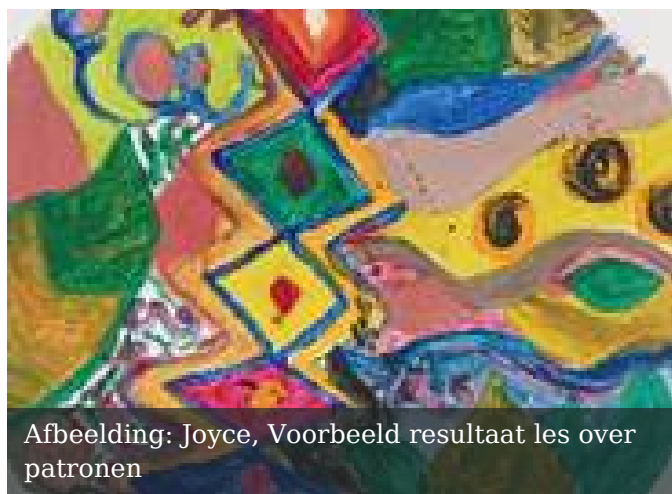
Mikal:

Droom: Ik droom van gelijkheid en wederkerigheid binnen de samenleving. Ik wil mensen een stem geven door gesprekken op gang te brengen in relatie tot kunsteducatie

Leren: Ik geef het collectief en experts een stem door met hen gesprekken aan te gaan en te maken. Elke expert levert een bron aan (literatuur of een project) als referentiekader, om vanuit enthousiasme en gemeenschappelijkheid het gesprek aan te gaan. In de gesprekken reflecteren wij terug op de beeldende reactie uit het voorgaande gesprek en werken gezamenlijk aan één object. De publicatie van alle gesprekken en beeldende reacties creëren de nalatenschap van de gesprekken en het conversatiestuk als mogelijke brug om verhalen door te vertellen, nieuwe verhalen op gang te brengen en om sociale verbinding tot stand te brengen.

Maken: Ik zocht naar mijn stem, ik vond mijn stem en zette mijn stem als gespreksleider in om sociale verbindingen te maken. Door verbinding met jezelf, door te luisteren naar de perspectieven van een ander en te reflecteren kun je gemakkelijker de verbinding met anderen aangaan. Het gezamenlijk werken aan één object versterkte de sociale verbinding en deze verbinding werd zichtbaar in de eenheid van de beeldende reactie.

-LEREN

Afbeelding: Joyce, Voorbeeld resultaat les over patronen

Joyce:

Droom: Mijn droom is dat we meer bruggen slaan en dat doe ik door ruimte te onderzoeken voor verbindingen. Mijn vraag is hoe kan ik maakstrategieën inzetten om mensen met zichzelf (en anderen) te verbinden?

Leren: Ik had als doelgroep onder andere een groep Islamitische vrouwen in een Buurtkamer in Den Haag. Mijn voornaamste leerpunt was. Vraag aan de groep wat ze willen leren in plaats van mijn eigen ideeën eerst te presenteren! Zo leerden we van elkaar.

Maken: Ik had een plan met verschillende maakstrategieën, dat wilde de groep niet. Ze wilden spreken over kunst en leren schilderen. Daar heb ik toen mee gewerkt. Ik denk dat de quote van een van de deelnemers het beste verwoord hoe het is gegaan:

“We hebben een ontzettend leuke tijd gehad en veel geleerd. Het is echt bijzonder hoe kunst en schilderen zoveel diepgang kunnen hebben. Het gaat inderdaad over veel meer dan alleen over schilderen zelf.”

Afbeelding: Sonja, Vlechten van studenten

Sonja:

Droom: Ik droom van een onderwijssysteem waarbij we de tijd en ruimte hebben om de student te kunnen laten ontwikkelen vanuit intrinsieke motivatie en vertrouwen in eigen kunnen door te maken. Voorbereid voor een mooie rol in de samenleving.

Maken: Door het maken van de levensdraad kwam ik in dialoog met de student. Door hen de vrijheid te geven in kleur en dikte van de draad zag ik unieke levensdraden ontstaan. Fouten in de levensdraad bestaan niet, elk leven heeft zijn oneffenheid. Positieve motivatie versterkt het zelfvertrouwen.

Leren: Ik leerde dat het niet erg is als het eindproduct niet is wat je ervan had verwacht. De levensdraad gaf niet echt een uniek patroon, zodat er een begeleidingsstijl uit voortkwam, maar juist door het loslaten van de kaders van kleuren ontstonden er unieke levensdraden en gesprekken over de test. De gesprekken waren juist waardevol, want er ontstond vertrouwen tussen ons. De eerste stap naar verbinding met zichzelf en elkaar. Voor de docenten was het een bewustwording van de leerstijlen en dat maken met elkaar, sneller verbindt.

DROMEN-MAKEN-LEREN

Door verbinding te onderzoeken

Afbeelding: Marieke links, met senioren groep

Marieke:

Droom: Ik droom van meer sociale verbinding tussen mensen. In dit onderzoek specifiek binnen de groep senioren die naar de dagbesteding komen in wijkcentrum De Wiekslag. Iedereen wil gezien en gehoord worden door anderen. Ik creëer hiervoor een podium en help de mensen in de groep om hun verhalen met elkaar te delen.

Leren: Ik leerde dat er een enorme behoefte is om gehoord en gezien te worden onder de senioren in de groep. Op de momenten dat ik ruimte gaf voor hun verhalen, oprechte interesse toonde en zij zich gehoord voelde, ontstond er voelbaar een diepere verbinding. Door het gezamenlijk maken met het collectief leerde ik het belang van ruimte voor het individu binnen de groep. Dit zette mij aan tot het stimuleren van het werken in een eigen stijl bij het maken van het gezamenlijk kunstwerk met de senioren. Ik creëerde ruimte voor de individualiteit van de mensen binnen de groep, waardoor ze zich zowel gezien als onderdeel van de groep voelde.

Maken: Naast het vertellen en ontlokken van verhalen, maakte ik met de senioren een gezamenlijk kunstwerk om op te hangen in de ruimte van samenkomst.

Marian:

Droom: Ik droom van een wereld waarin we de waarde blijven zien van samen creëren, wat plezier brengt, verbinding en groei mogelijk maakt. Tijdens mijn stage bij een keramiek atelier in Leeuwarden zag ik hoe studenten en cursisten de vele mogelijkheden van klei ervaarden. Ik zag door het experiment dat de klei sprak. Ik droom ervan dat experimenteren heel gewoon blijft en dat het gaat om de reis die daarin nodig is.

Maken: De kern van mijn creatieve proces was ruimte geven aan de keramiste in mij. Ik leerde het belang van kennis over het materiaal kennen. Het creëren is voor mij meer dan alleen een kunstvorm, het is een levenswijze, een voortdurende ontdekkingsreis die gedijt in de natuurlijke wereld om mij heen. Door de oefeningen die ik aandroeg over het concept verbinding hebben MBO studenten en verschillende groepen deelnemers een verbindend kunstwerk gemaakt in Terracotta (zie foto: verbondenheid in klei)

Leren: Ik leer door het gesprek met de ander, dit vormt de grondslag van mijn artistieke reis waarin ik streef naar verbinding en betekenis en leer van het werk dat zich daarna ontplooft. Het zijn niet alleen de verrassende inzichten, maar ook de momenten waarin het allemaal niet lukt waardoor ik leer. Met name mijn doorzettingsvermogen is de brandstof die mijn leerproces voedt. Het is niet alleen kennis vergaren, maar ook de moed hebben om te creëren

Afbeelding: Marian

CONCLUDEREND

We stellen vast dat onze onderzoeken veel hebben opgeleverd voor onze hoofdvraag;

Hoe stimuleren wij sociale verbinding met de diverse vormen van kunsteducatie? En hoe krijgt dat vorm in ons collectief?

We hebben ontdekt dat het voeren van gesprekken om zo ruimte bieden voor de verhalen van de ander terugkomt in al onze verschillende methoden. Door echt interesse te tonen en de ander een podium te geven voor het eigen verhaal, creëert het verhaal de verbinding.

We hebben gesprekken en verhalen ingezet bij verschillende vormen van kunsteducatie. Marian deed dit via klei in gesprek met o.a. studenten van het MBO creatief vakmanschap in Leeuwarden. Sonja via het maken van een levensdraad in gesprek met studenten en docenten van het Hout en Meubileringscollege in Rotterdam. Mikal via het maken van een podcast door in gesprek te zijn met experts en het collectief o.a. met een filosoof. Joyce deed dit met deelnemers door te werken met verschillende maaktechnieken voor het Museon/Omniversum in Den Haag. Marieke deed dit voor het maakproces van een gezamenlijk werk met senioren in een buurthuis in Den Haag. Het maken tijdens het gesprek gaf diepgang aan de gesprekken en zorgde ervoor dat iedereen het gevoel had erbij te horen.

Binnen het collectief hebben we ook samen gemaakt. Hieruit kwam naar voren dat het werk meer eenheid vertoont als we tegelijk werken aan een bijvoorbeeld een tekening door het constant reageren op elkaar. Tegelijkertijd zagen we zowel binnen het collectief als binnen de groepen een behoefte aan individuele eigenheid. Dat stimuleerden we door te luisteren naar de individuele verhalen in de groepen. Binnen het collectief zie je de eigenheid terug in de tafel die we samen dekken en tijdens het examen exposeren. Daarnaast is deze krant, ons educatieve eindproduct met allerlei verschillende artikelen over het onderwerp, namelijk hoe vorm je een Collectief.

SAMEN MAKEN IS OOK LÉREN SAMEN TE MAKEN

Zoals al eerder opgemerkt, zijn we een maakcollectief. We maakten samen:

- Crankie (doorlopende tekening aan de hand van een vraag)
- Keramiek met Marian
- Borduren met Sonja
- Podcast & beeldende reacties geïnitieerd door Mikal

Tijdens ons onderzoek werkten we gezamenlijk aan de "Crankie", een schildering op een grote rol papier. We stelden onszelf in elke bijeenkomst een vraag en tekenden onze gedachtes en gevoelens op het papier. Daarna bespraken we onze inzichten.

SAMEN MAKEN IS OOK LÉREN SAMEN TE MAKEN

Conversatiestuk maken in het Textielmuseum met Eline Ceelen.

Het collectief in actie om borden en kopjes te maken voor op tafel onder leiding van Marian.

Vraag: Hoe ziet jouw levenslijn eruit?

WAT IS HET VERBINDENDE EFFECT VAN VERHALEN?

Verhalen maken een belangrijk onderdeel uit bij al onze onderzoeken. Er komen altijd verhalen los bij het zoeken naar verbinding. Marieke van Klink geeft in het volgende stuk een toelichting op hoe dat nou zit met dat verbindende aspect van verhalen.

De verhalende mens

“People think that stories are shaped by people. In fact it's the other way around.”
Sir Terry Pratchett

Onze sterkste, primaire emoties en verlangens worden aangestuurd vanuit een van de oudste delen van ons brein, het limbisch systeem. We zijn een emotioneel wezen. Ook de emoties van anderen roepen bij ons emoties op. Empathie heet dat meevoelen met anderen. Hierdoor begrijpen we hoe en wanneer we elkaar moeten helpen. Empathie wordt mogelijk gemaakt door de spiegelneuronen in onze hersenen. Wanneer we iets doen of beleven worden bepaalde hersengebieden actief. Diezelfde gebieden komen in actie wanneer we iemand anders iets zien doen of beleven. Wanneer je iemand een kop thee ziet oppakken worden dezelfde hersengebieden geactiveerd als wanneer je zelf de kop thee zou oppakken. Door de spiegelneuronen is er weinig verschil in hersenactiviteit tussen die twee. (Groos, 2022)

De spiegelneuronen lijken ook belangrijk voor het vormen van een theorie of mind. De term theorie of mind komt uit de psychologie en beschrijft het concept en begrip dat iemand heeft van de belevingswereld en het perspectief van andere mensen. Iemand met een theory of mind beseft dat de emoties, opvattingen, ervaringen en verlangens van iemand anders kunnen verschillen van die van zichzelf. Een theorie of mind is een noodzakelijke voorwaarde voor empathie. (Van Zutphen, 2022).

De spiegelneuronen en de theory of mind zorgen er samen voor dat we ons kunnen inleven in een verhaal. Dat we het als het ware zelf meemaken. Het verhaal wordt zo een emotionele beleving, waarbij een veel groter deel van ons brein wordt geactiveerd dan bij bijvoorbeeld een theoretische uitleg. Het gehalte oxytocine stijgt meetbaar tijdens het luisteren naar een verhaal (Groos 2022). Oxytocine is een hormoon dat ervoor zorgt dat je je verbonden voelt met de ander. Het komt onder andere vrij bij de geboorte van een kind, waarbij het zorgt voor de band tussen moeder en kind. Maar het komt ook vrij tijdens het vrijen bij het orgasme, wat de hechte band tussen geliefden in stand houdt en het komt vrij wanneer je bijvoorbeeld een dier aait, waardoor je genegenheid voelt.

Verhalen vormen op deze manier een veilige manier om te oefenen met het omgaan met bepaalde emoties. Het verdriet dat je kunt voelen bij een verdrietig verhaal is niet je eigen verdriet. Het is daardoor niet blijvend. Aristoteles gebruikte het begrip Katharsis voor het vrijwillig ondergaan van negatieve emoties. Door via een verhaal je emoties te beleven, zou je jezelf van die emoties kunnen bevrijden. (Groos, 2022)

VOORSTELLINGSVERMOGEN

“Of course it's happening inside your head, Harry, but why on earth should that mean it's not real?”
‘Albus Dumbledore’ -J. K. Rowling, Harry Potter and the Deadly Hallows

Een verhaal wordt verteld met beperkte middelen, taal, stem, mimiek en beweging. De lege ruimte tussen verteller en luisteraar vult zich met beelden. Die beelden komen uit het binnenste van de luisteraar. Het vraagt dus om voorstellingsvermogen, verbeeldingskracht, denkflexibiliteit en creativiteit om zelf die beelden te herscheppen. Je voorstellingsvermogen helpt je om woorden, teksten, literatuur, processen, fenomenen en de natuur te begrijpen. Het helpt je om wetmatigheden en oorzaak, gevolg te herkennen, om verbanden te leggen en kunst te verstaan.

(T. Brejaart, persoonlijke communicatie, 22 maart 2024)

WAT TE DOEN ALS HET EVEN NIET MEER GAAT?

Hoe herstel je als
(Kunstenaars)collectief weer
verbinding met elkaar.

Wij zien het collectief, of dat nu een kunstenaarscollectief of een koor of een leesclub is, als een gemeenschap. Voor ons is het collectief niet alleen een plek om te creëren, maar ook om samen te zijn, ideeën uit te wisselen en elkaar te inspireren. Het liep natuurlijk ook weleens niet in de samenwerking en dan raakten we uit verbinding. Er zijn verschillende mogelijkheden om die verbinding opnieuw te vinden. Wat bij ons werkte waren de volgende interventies.

Wij “slieden er soms nog een nachtje over.” Als we een verschil van mening hadden lieten we het soms even rusten. Dat werkte.

We deden leuke dingen samen. Het samen eten, maar ook ons uitje naar het textielmuseum waar er voldoende tijd was om ook onze levensverhalen te delen. Zo leerden we elkaar steeds beter kennen en ook compassie hebben voor de “uitschieters” van eenieder.

We spraken elkaar aan op onze sterke en zwakke kanten die we aan het begin hadden geïnventariseerd. We konden daar ook grapjes over maken.

VERBINDING

“Verhalen zijn een verbinding met het eigene en een kennismaking met het andere.” - Anoniem

Hoe zorgen die verhalen voor meer verbinding in een groep? Ik heb hierboven al verteld over de effecten van het verbindend effect van het hormoon oxytocine. Daarnaast zijn we door de werking van de spiegelneuronen en de theory of mind in staat om ons in te leven in een verhaal, mee te voelen met de karakters en om het perspectief van een ander aan te nemen. Jezelf kunnen verplaatsen in het verhaal van de ander verbetert de samenwerking en het functioneren van een groep. Een verhaal biedt altijd meerdere perspectieven waardoor je blik verruimt en je meer oog krijgt voor het perspectief van de ander. Wanneer je samen luistert naar een verhaal, beleef je het ook samen. Door het samen meemaken van een beleving groei je naar elkaar toe. Het gedeelde verhaal wordt als het ware onderdeel van het collectieve bewustzijn van de groep. De elementen van het verhaal behoren tot het vocabulair van de groep. Er kunnen bijvoorbeeld inside jokes over gemaakt worden, die alleen de mensen, die het verhaal kennen, snappen. Of er kunnen bij het verhaal horende rituelen van de groep gaan ontstaan. (Groos, 2022)

We leerden een eenvoudige en vooral veilige manier om ons werk te bespreken. Via de methode van The Critical Respons Process van Liz Lerman. Deze methode heeft vier stappen en maakt gebruik van 3 rollen (de maker, het publiek en de facilitator) In stap 1 presenteert de maker haar idee. In stap 2, stelt de maker haar vraag aan het publiek. In stap 3 stelt het publiek vragen aan de maker. In de laatste ronde geeft het publiek aan dat ze een idee of een mening hebben over een bepaald onderdeel van het gepresenteerde werk en vragen aan de maker of zij dit wil horen. De maker mag hierop ook nee zeggen. De rol van de facilitator is het bewaken van het proces en de verschillende rondes te begeleiden.

Als het helemaal niet liep gebruikten we de Talking stick methode (Voorberg, 2018). Een wijze van dialoog voering waarbij je in een cirkel zit (wij zaten aan tafel) en een stok of in ons geval een lange koffielepel in het midden van de tafel legt. De methode werkt als volgt, als groep heb je een vraag. Wij waren het niet eens over de plek waar we wilden exposeren. Die vraag lag voor. Vervolgens neemt degene die wil spreken de stok op, zij spreekt vanuit de ik vorm en alleen over haar ideeën en gevoelens wanneer zij is uitgesproken legt zij de stok terug en kan de volgende spreken. Bij deze methode ga je niet op elkaar in en is er geen discussie. Je spreekt of je luistert. Aan het einde van een ronde vat een van de deelnemers samen en stel je met elkaar vast of een nieuwe ronde nodig is met een aanvullende vraag. Bij ons ontstond er een inzicht dat we niet individueel ons werk toonde, maar we als groep het werk van onze cursisten lieten zien om zo de resultaten van ons onderzoek te laten zien en dat de gekozen plek daarom geschikt was.

BELANGRIJKE INSPIRATIEBRONNEN

Belangrijkste bronnen om een collectief te vormen:

Altena, A. (2016). Wat is community art? De sociale wending in de hedendaagse kunst. Arie Altena en V2 Publishing.

Brejaart, M. (Host). (2024, 18 april). Afl. 1- Met Eline Ceelen, Textiel museum Tilburg. (Nr. 1) [Podcastaflevering]. In Aan tafel met het Collectief '22. Collectief'22. Geraadpleegd op 1 mei 2024, van collectief22.podbean.com

Heezen, L. (Host). (2023, 10 mei). Kunst is Collectief. (Nr. 1-10) [Podcastaflevering]. In Kunst is Lang-Kunst is Collectief. Mister Modley & Collective Making Artez. Geraadpleegd op 30 april 2024, van <https://open.spotify.com/episode/1u8T2FuNbApKdFKcGw3kAS>

Kimmener, W.R. (2022). Een vlecht van heilig gras. Altamira.

Koreeda, H. (Regisseur). (2024). Monster [Film]. Gaga Toho Fuji Television Network AOI Pro Bun-Buku.

Loach, K. (Regisseur). (2023). The old oak [Film]. Studio Canal, Sixteen Films, BFI, Why not Productions, Les films de Fleuve, BBC film.

Voorberg, K. (2018). In Dialoog. Relatiekwaliteit als bron van vernieuwing. Voorberg en de Geus.

BELANGRIJKE INSPIRATIEBRONNEN

Bronnen die geraadpleegd zijn voor het schrijven van deze krant:

Derrida, J. (1998). Over gastvrijheid. (Vert. Hofstede, R). 1e druk. Boom.

Honour, H., Fleming, J. (2009). Algemene Kunstgeschiedenis. 17e druk. Meulenhoff.

Hooson, D. (2012). Professionele keramiek technieken.

Groos, P. (2022). Verhalen voor de klas, handboek storytelling voor het vo. Uitgeverij Koninklijke van Gorcum BV.

Lerman, L. (2020). Liz Lerman's Critical Response Process, the basics. Liz Lerman LLC. Geraadpleegd op 30 april 2024, van <https://lizlerman.com/2020/04/24/critical-response-process-basics/>

Pama, G. (2024, 25 april). Cultuurdagboek Hicham Khalidi. NRC, p C12, C13.

Van Zutphen, M. (2022, 2 november). Wat is ToM (Theorie of Mind)? Psycholoog.nl. Geraadpleegd op 23 april 2024, van <https://psycholoog.nl/blogs/wat-is-tom-theory-of-mind/>

Heb je toevoegingen of opmerkingen laat het ons weten, op 22collectief@gmail.com

COLLECTIEF '22

Bestaat uit:

Mikal

Joyce

Sonja

Marian

Marieke